

door de kerkenraad gewoonlijk van het avondmaal uitgesloten – een schande die in de ogen van vrienden, burens en bekenden wellicht nog groter was dan de misstap zelf, omdat deze de schuldige maatschappelijk isoleerde en publiek brandmerkte. Maar misstappen die verborgen bleven tastten de eer gewoonlijk niet aan, al waren ze in kerkelijke ogen ook zondig en vanuit juridisch gezichtspunt laakbaar. Daarom stellen historici van de vroegmoderne tijd dat verijdung van schaamte, dus van eerverlies, in feite belangrijker was dan een zuiver geweten, omdat dit laatste geen gevolgen had voor iemands publieke positie.

Zo bezien droeg Haesgens misstap alle kenmerken van een typisch vroegmoderne daad. Van schuldgevoel lijkt geen sprake te zijn. Integendeel, Haesgen stelde een daad die overeenkwam met haar persoonlijke behoeften en tegelijk de publieke positie van het echtpaar bedoelde te verbeteren. Ook na de ontdekking van haar bedrog hield ze vast aan haar initiatief en trachtte het kind te behouden. Het pamflet suggereert dat ze haar kinderloosheid niet alleen emotioneel zwaar te dragen vond, maar ook als een publiek probleem ervoer, groter dan de schande die de aankoop van andermans kind over haar kon brengen. Ze kocht het per slot op een eerlijke manier. Bij de ongetwijfeld mannelijke auteur van het pamflet horen we daarentegen accenten van misogynie meeklinken. Zijn verontwaardiging sluit aan bij de traditionele klachten over typisch vrouwelijk bedrog waarvan mannen, in dit geval de echtgenoot en de burens, het slachtoffer plegen te worden – het klassieke thema van de ‘vrouwenlijsten’ dat

sinds het eind van de middeleeuwen in woord en beeld bijzonder populair was.³⁶ Ook in dat opzicht komt Haesgen hier als een bijna emblematische figuur naar voren: listig en sterk tegelijk, zoals de joodse heldinnen Delila, die Simson bedroog, en Judith, die de vijandelijke veldheer Holofernes door een list wist om te brengen.

Matthijs heeft zich over de misstap en de schande weten heen te zetten. Drie motieven daarvoor dienen zich aan: Matthijs moet veel van Haesgen hebben gehouden, zij was een onmisbare partner in de gezinsonderneming, en het hechte netwerk van familieleden, burens en vrienden bood de nodige bescherming tegen de schande van buiten. Het gezin als productie-eenheid domineerde de huwelijksrelatie. Haesgen was in het echtpaar de geletterde van de twee. Zij hield wellicht de boekhouding bij en ging buiten de stad met de producten van het bedrijf op stap in een klantenkring die zeker mede door haar sociale kwaliteiten werd onderhouden. Dat ze niet op haar mondje was gevallen, blijkt uit haar vermogen de soldatenvrouw ertoe te bewegen haar kind af te staan. Ze moet een ondernemende en per saldo intelligente vrouw zijn geweest. Matthijs had dan ook weinig keus, gesteld al dat hij dat had gewild. Hij had haar nodig voor het gezinsbedrijf. Haesgen speelde al spoedig weer een publieke rol en zal haar taak als handelsreizigster weer hebben opgenomen.³⁷ Burens en vrienden zullen ten behoeve van de onderlinge vrede en het imago van de groep al gauw de gelederen om het paar heen hebben gesloten en als een buffer naar de buitenwereld zijn opgetreden, onafhankelijk van wat ze in eigen kring over